

estimare licebit, ut alia non dicam, quorum est nullum quod non vel ex veterib. aliquis, vel nostra cetate quacunq; in gente pictor suum dici optaturus videatur. Est autem nulla profecto certior neq; verior naturæ unicuiusq; indicatio quam quæ ab operibus sit quæ quisq; pro artificio suo effecit. Quorum duo genera quo reliquis longius prestant et quas si ex ipsius naturæ officina prodeunt, hoc in eo quod diximus magis possunt pollentq;. Ea sunt quæ *μιμητικά* et *ποιητικά* vocantur, id est representate rerum similitudines vel oratione vel manu. Quorum illa proprie poetica nominantur, hæc nescio an generalem appellationem habeant, sed quadrifariam fere intelliguntur, statuarum picturæ, Sculpturæ, et plastices. Nunc vero de pictura loquamur ut propositum fert quæq; ipsa inter quatuor illa laudatiss. est, et ab aliquo grecorum poetice vocalis nuncupata. Tales igitur esse pictores prorsus quales ipsorum opera sint vere arbitrabitur, non secus ac poetas. Polygnotum pinxisse ampliora ðnia, Pausonam minora tradunt. Quis non ex hoc intelligit et illum fuisse ingenio altiore, et hunc humiliore Martialis negat se Maronem quidem, sed Marsum tamen futurum si Mæcenatem forsitus sit, de quo ipse viderit. Nam illud nemo sperauerit, qui modo eius legerit versus egregios in eo genere in quo epigrammata insunt, sed quib. non solum infirmæ ad maiora vires verum aliena ab illis quoq; omnia produuntur, pleraq; etiam scæda et deformia. Qua propter non possum sine risu recordari catullianæ sententiæ huius, castum esse decere pium poetam, ipsum versiculos nihil necesse esse. Et quod ille alter probare voluit mores distare a carmine suo. Sed poetas nunc dimittamus. Quot autem fuerit, ac potius quis non fuit pictorum in qz omnium qui non declararet operibus naturam suam. Non iam veterum mentionem faciam, nostrorum temporum exemplis contentus. Cui autem obscurum est non paucos laudem et admirationem vulgi quæ fuisse obscenitate pingendi, dum quæ non nisi occulte fieri honeste nequeant, immo quæ ne occulte quidem facta nefario scelere et probro vacent, tabulis expressa publicarunt, hos ne pudicos quisq; credet, quorum mens et dextra callia fuerit molita. Vidimus etiam multorum minutulas et bene sane coloratas picturas, quib. quidem non nihil ingeni et gnauitatis declarare magistri, sed ars requiretetur. Hoc igitur loco opt. iure admirabimur Albertum sanctimonie et pudoris diligentiss. custodem, et granditate picturarum proferentem se conscium nimirum sibi virium suarum, sic tamen ut ex minorib. quoq; operib. ipsius sperni nihil debeat. In quibus nullam lineam inuenias ductam temere aut peruerse, nullum superuacuum punctum. Quid egode manus constantia et certitudine loquar. Jurares regula normaue aut circino perscripta que nullo adiumento vel penicillo vel scæpe calamo aut penna deducebat, ingenti cum admiratione spectantium. Quid memorem qua dextere cum animi conceptibus congruentia, scæpe in chartas statim calamo aut penna figuras quarumcunq; rerum contecerit, siue ut ipsi loquuntur, collocarit. In quo hoc profecto legentib. incredibile futurum prospicio, distanssi, non solum argumenti sed et corporum partes instituisse uonnumqz, quæ coniunctæ ita inter se conuenirent, ut aptius fieri nihil potuisset. Nimirum ita mens artificis singularis instructa omni cognitione et intelligentia veritatis consensusq; inter se partium, ipsa moderabatur ac regebat manum, iubebatq; sibi absq; ullis adminiculis fidere. Similis erat promptitudo peniculum tenentis, quo minutiss. quæq; in linteo tabellæ perscriberebat, nulla designatione præmissa, sic ut non culpanti modo posset nihil, sed

laudem etiam omnia summam inuenirent. Maxime admirabile fuit hoc laudatiss. pte torib. quib. in illa re versatis plurimum, difficultas non esset ignota. Hoc loco nō possum silentio præterire quod inter hunc et Joannem Bellinum accidit. Erat is venetiæ, inq; italia tota huius artis fama excellens, quo cum Albertus venisset facileq; cum illo se coniunxisset, atq; uti sit, mutue operum iam ostentationes existerent, admirante Alberto candide et magni faciete Bellini omnia, Bellinus et ipse ingenue cum alia, tū pilorum subtilitatem præcipue in Alberti operibus comprobauit, forte accidit, ut de arte inter se colloquerentur, quib. sermonib. finitis, facies ne inquit Bellinus, Alberte benigne et gratiff. cadere in re non magna amico, senties inquit Albertus si quidem quod præstare valeam a me petieris. Tum Bellin? cupio a te ferre, inquit, dono vnum e penicillis tuis quib. capillamenta deducere soles. Ibi Albertus nihil moratus cum plurimos similes aliorum et qualib. bellinus quoq; vteretur, protulisset, eligere iussit qui maxime placeret, nisi auferre mallet vniuersos. Sed Bellin? falli se ratus, non enim hos, inquit, aiebam, sed quib. crines et pilos unico ductu complures exprimere consueuisti, quos sparsulos et lactusculo discrimine esse oportet. Aliter enim in max. scæpe longitudine tanta æquabilitas flexuum et distantie seruari nequeat. Non alius inquit Albertus qz his vtor, quod ut tibi probem licet contemplare, et arrepto vno ex propositis penicillo, longiss. et flexulos crines quales mulierum maxime sunt, constantiss. ordine et ratione inspectate et stupente Bellino produxit, qui postea multis confessus fuit, nullius mortalium sermonem, eius rei quam oculis vidisset, fidem sibi facere potuisse. Tribuit hoc idem illi ingenuitate spectabili Andreas Montegna qui Mantuæ floruit reuocando ad seueritatem quandã et legē picturã, quã quidem prim? laudem meruit, dum dissectas et fractas statuas eruit et in exemplum artis proponit. Cuius quidem sunt omnia dura et rigida scilicet manu non assuefacta se qui animi intelligentiam et promptitudinem. Sed illis nihil putatur in arte melius neq; perfectius. Is ergo cū Mantuæ decumberet et Albertum in Italia esse audiuisset, curauit celeriter ad se accersi. Instructurus facilitatem eius et certitudinem manus rerum cognitione et arte. Nō enim raro in sermonib. familiarib. questus fuerat quod vel sibi nō contigisset illa, aut Alberto scientia sua. Nihil moratus Albertus posthabitis reb. omnib. vbi nuntium accepit statim itinere se accinxit, sed prius decesserat Andreas qz Mantuam potuisset peruenire, neq; quicq; dicere solebat in vita sibi tristius accessisse. Quãuis enim Albertus summus esset tamen aliquid animo suo magno et excelso supra concupiscebatur semper. Nos viri barbatam imaginem, ita ut diximus, in linteo statim ipso penicillo nullis ante dispositis, ut assolet delineationib. ab eo expressam quasi attoniti spectauimus. Illi sunt barbæ ferme cubitales, ita exquisitæ et solerter ducti, ita ubiq; discrimine et modo simili, ut quo quis melius arte intelligeret, hoc magis cum admiraretur, tum incredibiliter duceret in illis effingendis nulla alia ope manum adiutam fuisse. Cæterum nulla spurcicies nullum dedecus in ipsius operib. extat, refugientib. scilicet talia omnia castiss. mi animi cogitationib. Dignum tali successu artificem. Jam expressiones videntium vultuum, quæ contrafacta nunc vocant, quam similes conficiebat, qz infallibiles, qz veras? Quæ omnia eo consequbatur quod ad artem et rationem vsum reuocaret, ingnotam hactenus et inauditam pictoribus nostratibus saltem. Quis enim illorum fuit, qui operis sui quo maximam quoq; famam adeptus esset, ratione explicare posset, ut magis